

Artikel

Artikel 7:658 BW: Introductie van de AOW-leidraad

Van het broodmesarrest, tot de val van een afstapje en andere vermeende huis-, tuin- en keukenongevallen.

Mr. Y.B. Boendermaker en mr. I.C.M. Stoop*

72

1. Inleiding

Het aantal arbeidsongevallen is in 2022 (opnieuw) toegenomen.¹ Het is een feit van algemene bekendheid dat werknemers bij de uitoefening van hun werkzaamheden niet altijd even oplettend en voorzichtig zijn.² Bij ongevallen als gevolg van een val van een ladder, of van een afstapje, wordt door de partij die tot vergoeding van de schade wordt aangesproken doorgaans vrij snel de term ‘huis-tuin-en-keukenongeval’ (*HTK-ongeval*) van stal gehaald. De jurisprudentie met betrekking tot HTK-ongevallen is sterk casuïstisch van aard en de uitkomst is doorgaans slecht te voorspellen.³ In 2023 zijn er meerdere gevallen van (veronderstelde) HTK-ongevallen bij de Hoge Raad terechtgekomen, met wisselende uitkomsten ten aanzien van de aansprakelijkheidsvraag.⁴

De discussie in de rechtspraak over HTK-ongevallen houdt de letselschadepraktijk ook in de literatuur bezig.⁵ A-G. Hartlief heeft het debat over dit onderwerp treffend omschreven, in die zin dat niet gesproken kan worden van een duidelijk afgebakende categorie.⁶ In dit artikel wordt daarom een ‘spoorboekje’, of beter gezegd een ‘leidraad’, geïntroduceerd – de Leidraad *Alledaagse Ongevallen op de Werkvloer*, oftewel de *AOW-leidraad*. Deze aanbeveling kan als startpunt dienen bij de beoordeling en afbakening van het juridische kader bij HTK-ongevallen.

Naast HTK-ongevallen wordt bij de beoordeling van werkgeversaansprakelijkheid (ook recent nog) in voorkomende gevallen aangesloten bij het criterium van de ongelukkige samenloop van omstandigheden, het OSVO-criterium.⁷ In de literatuur is het OSVO-criterium al eens als zinledig gekwalificeerd.⁸ In de AOW-leidraad is gekozen voor de term ‘Alledaagse’ ongevallen, als verzamelterm voor zowel HTK-ongevallen, als voor ongevallen die mogelijk als OSVO aangemerkt zouden kunnen worden. Voordat aan de introductie van de AOW-lei-

* Yorick Boendermaker is eigenaar van BLSA advocatuur. Inkie Stoop is eigenaar van Wijs letselschade en redactielid van dit tijdschrift.

1 *Monitor Arbeidsongevallen 2022*, p. 6. In 2022 zijn er 2.418 onderzoeken gestart, ten opzichte van 2.038 in 2021 en 2.051 in 2020.
2 De meeste ongevallen per 100.000 banen vonden in 2022 plaats in de sectoren waterbedrijven en afvalbeheer; bouw; landbouw, bosbouw en visserij en in de industrie (*Monitor Arbeidsongevallen 2022*, p. 3).
3 Parket bij de HR 24 maart 2023, ECLI:NL:PHR:2023:348, randnummer 2.34.
4 HR 9 juni 2023, ECLI:NL:HR:2023:872 en HR 23 juni 2023, ECLI:NL:HR:2023:966. De werknemer die is gevallen bij het voorbereiden van te spuiten zaken, krijgt zijn schade uiteindelijk vergoed, terwijl een werknemer die zich heeft verstapt bij het afdalen van twee treden, terwijl hij onder-

tussen een portofoon in een borstzak wil opbergen, met zijn forse schade als gevolg een dwarslaesie blijft zitten.

5 Zie bijv. A. Kolder, ‘Over de grenzen van werkgeversaansprakelijkheid’ in: *Over de grens?!*, Den Haag: Boom juridisch 2023, p. 23 e.v.
6 Parket bij de HR 24 maart 2023, ECLI:NL:PHR:2023:348, randnummer 3.19.
7 Rb. Gelderland 21 december 2022, ECLI:NL:RBGEL:2022:7059.
8 C.C. van Dam, ‘Het zinledige osvo-criterium’, VRA 2001, p. 139 e.v. en A. Kolder, ‘Over de grenzen van werkgeversaansprakelijkheid’ in: A. Kolder, A. Collignon, Roeland de Bruin, Joost Maassen, Edwin Bosch, Bart van der Sloot, *Over de grens?!*, Den Haag: Boom juridisch 2023, p. 29.

draad wordt toegekomen, is het van belang eerst kort stil te staan bij de norm van artikel 7:658 BW.

2. De norm van artikel 7:658 BW

Als een werknemer schade heeft geleden in de uitoefening van zijn werkzaamheden, dan bepaalt artikel 7:658 lid 1 BW dat een werkgever een zorgplicht heeft ten aanzien van de veilige arbeidsomstandigheden voor zijn werknemers. Slaagt de werkgever er niet in te bewijzen dat hij aan zijn zorgplicht heeft voldaan, dan is hij op grond van artikel 7:658 lid 2 BW aansprakelijk voor de schade van de werknemer. De werkgever kan, als hij niet aan zijn zorgplicht heeft voldaan, uitsluitend nog aan aansprakelijkheid ontkomen als de schade in belangrijke mate het gevolg is van opzet of bewuste roekeloosheid van de werknemer of als er geen causaal verband bestaat tussen de schending van de zorgplicht en het ongeval.

Artikel 7:658 BW beoogt geen absolute waarborg te bieden voor bescherming van de werknemer, maar verlangt wel een hoog veiligheidsniveau. De werkgever gaat niet snel vrijuit.⁹ Tegelijkertijd gaat de zorgplicht niet zo ver dat de werkgever zijn werknemers tegen iedere vorm van gevaar moet beschermen en hen absolute veiligheid moet bieden bij de uitoefening van hun werkzaamheden.¹⁰ De inhoud en de omvang van de zorgplicht van artikel 7:658 BW worden gevormd en begrensd door geschreven én ongeschreven recht.¹¹ Van een werkgever wordt niet verwacht dat hij alle risico's uitbant die kunnen ontstaan bij het uitoefenen van werkzaamheden. Ook in het kader van het werk is er een zeker 'normaal maatschappelijk risico', waarvoor een getroffen werknemer zijn werkgever niet met succes kan aanspreken.¹² A-G Hartlief heeft in zijn conclusies van 24 maart 2023 en van 21 april 2023 geconcludeerd dat het bij een 'normaal maatschappelijk risico' gaat om gevallen waarin de betrokken werknemer geen aanspraak kan maken op zorg door de werkgever, maar in plaats daarvan zelf moet opletten. Het kan daarbij bijvoorbeeld gaan om alledaagse gevaren die men niet alleen in de context van het werk maar ook daarbuiten ('in het normale leven') tegenkomt en waartegen men zich op een zelfde wijze als 'normaal', buiten het werk dus, kan wapenen. In een dergelijk geval mag de werkgever in principe rekenen op die normale afdoende oplettendheid. Het verbaast vol-

gens Hartlief dan ook niet dat in dit verband wel wordt verwezen naar 'huis-tuin-en-keukengevaren' of 'huis-tuin-en-keukenongelukjes'.¹³

Het ene ongelukje is het andere niet. Bijvoorbeeld in een deelgeschil bij de rechtbank Rotterdam van 17 november 2022 is (voorlopig)¹⁴ geoordeeld dat het uitglijden over een pak folders, dat het slachtoffer in kwestie heeft kunnen zien liggen, een ongelukkig HTK-ongeval betreft,¹⁵ waarvoor geen werkgeversaansprakelijkheid geldt.¹⁶ Een werknemer van McDonalds krijgt daarentegen haar schade wel vergoed, nadat zij valt als zij op een rolcontainer gaat staan en de rolcontainer wegschuift.¹⁷ Een piloot die vanwege gladheid¹⁸ valt bij een preflight-check, krijgt zijn schade van de rechtbank Amsterdam in 2018 niet vergoed.¹⁹ Struikelen over een rondslingerend rugzakje is volgens de rechtbank Zeeland-West-Brabant een HTK-ongeval,²⁰ terwijl struikelen over kratten bij het ophangen van kerstkaarten volgens het gerechtshof Den Haag geen alledaags gevaar is, waarvoor wel aansprakelijkheid wordt aangenomen.²¹

Het lopen met blote voeten op een natte ondergrond is volgens de rechtbank Rotterdam nog steeds een HTK-ongeval,²² net als vallen over een plasje water volgens het gerechtshof Den Haag.²³ Als valkenier uitglijden in een volièrre, door een combinatie van glad beton, nattigheid en vogelpoep, leidt dan wel weer tot aansprakelijkheid.²⁴ Het uit de handen laten glippen van een bakplaat bij de Hema leidt niet tot aansprakelijkheid,²⁵ maar Action is dan wel weer aansprakelijk voor de gevolgen van de ontploffing van een confettikanon.²⁶ Over ongevallen op een natte ondergrond heeft de Hoge Raad zich al in 2007 en in 2008 uitgelaten.²⁷ In het arrest 2 maart 2007 is geoordeeld dat de werkgever aansprakelijk is, maar een jaar later in het arrest van 11 april 2008 weer niet. A-G Hartlief heeft in zijn conclusie van 24 maart 2023 verondersteld dat het kenmerkende onderscheid tussen de arresten uit 2007 en 2008 het structurele karakter van de werkzaamheden is. Uit deze kleine bloemlezing van rechtspraak van de afgelopen jaren

9 HR 9 juni 2023, ECLI:NL:HR:2023:872 en Parket bij de HR 24 maart 2023, ECLI:NL:PHR:2023:348; HR 23 juni 2023, ECLI:NL:HR:2023:966 en Parket bij de HR 21 april 2023, ECLI:NL:PHR:2023:454.

10 Parket bij de HR 24 maart 2023, ECLI:NL:PHR:2023:348 en Parket bij de HR 21 april 2023, ECLI:NL:PHR:2023:454.

11 S.D. Lindenbergh, *Arbeidsongevallen en beroepsziekten*, Deventer: Wolters Kluwer 2021, nr. 21 en Asser Bijzondere overeenkomsten/G.J.J. Heerma van Voss, *Deel 7-V Arbeidsovereenkomst*, Deventer: Wolters Kluwer 2020, nr. 251 en Parket bij de HR 21 april 2023, ECLI:NL:PHR:2023:454.

12 HR 23 juni 2023, ECLI:NL:HR:2023:966 en Parket bij de HR 21 april 2023, ECLI:NL:PHR:2023:454. Zie ook: A. Kolder 2023, p. 23 e.v.

13 Parket bij de HR 21 april 2023, ECLI:NL:PHR:2023:454.

14 Het voorlopige karakter van een beschikking in deelgeschil ziet op de mogelijkheid om via een bodemprocedure tussentijds appel in te stellen tegen een deelgeschilbeschikking (art. 1019cc lid 1 en lid 3 Rv).

15 Hierbij is overigens de terminologie van ongelukkige samenloop van omstandigheden en huis-tuin-en-keukenongeval enigszins door elkaar gebruikt.

16 Rb. Rotterdam 17 november 2022, ECLI:NL:RBROT:2022:10111.

17 Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 22 augustus 2023, ECLI:NL:GHARL:2023:7035.

18 Het regende bij een temperatuur van 5° boven nul en het had gesneeuwd. Op de trap naar het vliegtuig en op het platform onder en rondom het toestel lag ijs en slush.

19 Rb. Amsterdam 16 januari 2018, ECLI:NL:RBAMS:2018:445.

20 Rb. Zeeland-West-Brabant 24 februari 2021, ECLI:NL:RBZWB:2021:1271.

21 Gerechtshof Den Haag 15 juni 2021, ECLI:NL:GHDHA:2021:1057.

22 Rb. Rotterdam 20 augustus 2021, ECLI:NL:RBROT:2021:8737.

23 Gerechtshof Den Haag 6 september 2016, ECLI:NL:GHDHA:2016:2506.

24 Rb. Zeeland-West-Brabant 18 augustus 2014, ECLI:NL:RBZWB:2014:5966.

25 Rb. Rotterdam 7 juni 2022, ECLI:NL:RBROT:2022:4346.

26 Rb. Amsterdam 2 augustus 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:4091.

27 HR 2 maart 2007, ECLI:NL:HR:2007:AZ5834 en HR 11 april 2008, ECLI:NL:HR:2008:BC9225.

blijkt dus dat de beoordeling van verschillende ongeval-
len, die ogenschijnlijk op elkaar lijken, tot uiteenlopen-
de uitkomsten kan leiden.

3. AOW-Leidraad

3.1 Algemeen

Zoals hiervoor al is toegelicht, zorgt de onvoorspelbaar-
heid van de beoordeling en uitkomst van een potentieel
HTK-ongeval ervoor dat er behoefte kan bestaan aan
een richtlijn of leidraad om bijvoorbeeld het buitenge-
rechtelijke debat te stroomlijnen. De AOW-leidraad is
tot stand gekomen na bestudering en analyse van de ju-
risprudentie op het gebied van alledaagse ongevallen in
de werksfeer, dus zowel mogelijke HTK-ongevallen als
mogelijke OSVO's. Van belang om op te merken is dat bij
de toepassing van de AOW-leidraad wordt verondersteld
dat aan de overige eisen van artikel 7:658 BW is voldaan,
waaronder de vaststelling dat er schade in de uitvoe-
ning van de werkzaamheden is geleden.²⁸ Zekerheids-
halve zal hierna eerst nog kort op de eis van schade in de
uitvoering van de werkzaamheden ingegaan worden.

3.2 Schade in de uitvoering van de werkzaamheden

HTK-ongevallen op de werkvloer hebben de neiging al-
ledaagse trekken te vertonen. Uitglijden in de douche,
het struikelen over een voorwerp, het smeren van een
broodje, het zijn allemaal voorbeelden van activiteiten
die vaak heel alledaags lijken, maar ook in het kader van
de uitvoering van de werkzaamheden kunnen plaats-
vinden. Een eenvoudig voorbeeld hiervan is het dage-
lijks en veelvuldig smeren van broodjes door een werk-
nemer die bij een cateringbedrijf werkt. Als (bedrijfs)
ongevallen met alledaagse trekken in de uitvoering van
de werkzaamheden hebben plaatsgevonden, 'verschiet-
ten' ze soms van alledaags naar een 'normaal' be-
drijfsongeval, maar soms ook niet. Juist om te kunnen
bepalen wanneer een ongeval verschiet van alledaags
naar een normaal bedrijfsongeval kan de AOW-aanbe-
veling worden gebruikt. Ten behoeve van de AOW-aanbe-
veling is echter wel steeds van belang dat vaststaat dat
het ongeval heeft plaatsgevonden tijdens het uitvoeren
van de (reguliere) werkzaamheden.²⁹

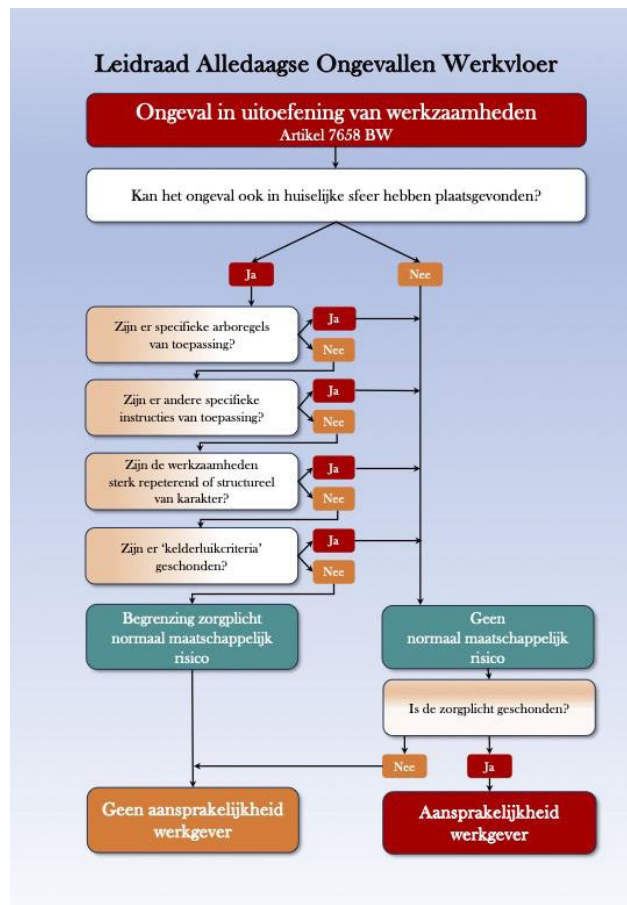
3.3 Leeswijzer AOW-leidraad

De AOW-leidraad moet gelezen worden als een stroom-
diagram.

Wanneer het antwoord op een van de desbetreffende
vragen in de leidraad bevestigend moet worden beant-
woord, zal het alledaags lijkende ongeval doorgaans ver-
schieten naar een ongeval dat niet onder de noemer
'normaal maatschappelijk risico' valt. Er zal dan sprake
zijn van een zuiver bedrijfsongeval en de zorgplicht-
schending zal volgens het normale regime van arti-

kel 7:658 BW beoordeeld moeten worden. Als het ant-
woord in de opeenvolgende vragen steeds ontkennend
moet worden beantwoord, komt het stroomdiagram uit
bij een ongeval dat daadwerkelijk als alledaags moet
worden gekwalificeerd, waarvoor dus geen zorgplicht-
schending kan worden aangenomen en waarvoor dus
ook geen aansprakelijkheid bij de werkgever rust.
Onder het schema volgt een toelichting per stap met
een verwijzing naar de relevante jurisprudentie.

3.4 Stroomdiagram

3.5 Stap 1: Kan het ongeval ook in huiselijke sfeer plaatsvinden?

Als ongevallen die ook in de huiselijke sfeer kunnen
plaatsvinden, werden in de jurisprudentie onder andere
aangemerkt:

- Het smeren van broodjes (Broodmesarrest).³⁰ De
Hoge Raad heeft in het Broodmesarrest overwogen
dat het een feit van algemene bekendheid is dat een
mes dat geschikt is om zachte puntjes mee te snij-
den zo scherp kan zijn dat de snijder het gevaar
loopt zich bij dat werk te snijden. De uitspraak van
de rechtbank werd in stand gelaten.
Opmerkelijk in deze zaak is wel dat specifiek door de
Hoge Raad is opgemerkt dat door de rechtbank in
aanmerking is genomen dat de stelling van fair play,
te weten dat er geen richtlijnen (arborichtlijnen, in-
structienormen en dergelijke) zijn die aparte in-

²⁸ Opzet of bewuste roekeloosheid wordt niet behandeld in de aanbeveling.

²⁹ Zie bijv. gerechtshof 's-Hertogenbosch 8 december 2015, ECLI:NL:GHSHE:2015:5156.

³⁰ HR4 oktober 2002, ECLI:NL:HR:2002:AE4090.

structies voor deze soort van werkzaamheden voor-
schrijven, door de eiseres in de desbetreffende
kwestie onbesproken is gelaten.³¹ Had de uitspraak
anders uitgepakt als eiseres de stelling van de werk-
gever dat er geen specifieke richtlijnen zoals arbo-
richtlijnen, instructienormen van toepassing waren,
wel onderbouwd had weersproken?³²

- Het uitglijden op een natte vloer.³³ Dit arrest van de Hoge Raad ging over een schoonmaakster die uit-
gleed over een natte vloer. De Hoge Raad heeft over-
wogen dat het bij mensen die vertrouwd zijn met
het klimaat in Aruba, van algemene bekendheid is
dat men daar met het gevaar van gladheid na regen
rekening moet houden. Dat mocht ook van de
schoonmaakster verwacht worden.
- Het van een magazijn pakken van een doos met een
daartoe niet bijzonder geschikt trapje treft hetzelf-
de lot als uitglijden op een natte vloer, of broodjes
snijden.³⁴ In deze zaak werd een medewerker bij het
pakken van een doos, terwijl hij op een trapje stond
dat normaal niet voor dit soort bezigheden werd ge-
bruikt, verrast door een andere doos die gedeeltelijk
steunde op de doos die hij wilde pakken. Toen deze
doos viel, verloor de medewerker het evenwicht. De
Hoge Raad bekrachtigde het vonnis van het ge-
rechtshof dat had geoordeeld dat het ongeval niet
heeft plaatsgevonden in een werkomgeving of tij-
dens werkzaamheden die dusdanige risico's met
zich meebrachten dat de werkgever maatregelen
had moeten treffen of aanwijzingen had moeten ge-
ven.

Naast de meer bekende uitspraken, zoals de uitglijder
over een gemorste plas koffie op de trap,³⁵ het verstop-
pen van een werknemer bij het afdalen van een trapje,³⁶
de onder de douche uitglijdende kapitein,³⁷ het uitglij-
den over folders,³⁸ (in tegenstelling tot het struikelen
over een rugzak (zie ook onder kelderluikcriteria)³⁹ en de
meest recente uitspraak van de val bij het afdalen van
twee treden na het sluiten van de deur van de nood-
uitgang⁴⁰ is ook onderstaande uitspraak uit de lagere
rechtspraak, waarbij een verkoopster van een kleding-
winkel haar hoofd heeft gestoten tegen een stang van
een kledingrek, nog het vermelden waard.⁴¹
Een medewerkster van Primark is, terwijl zij kleding
terugbracht naar de plaats in de winkel, met haar hoofd
tegen (het uiteinde van) een metalen stang aangeko-

men, waaraan kleding hing, waardoor zij zich heeft be-
zeerd. Primark heeft gesteld dat zij niet hoefde te waar-
schuwen voor het risico dat een werknemer ergens te-
genaan kon lopen. De stangen werden immers gebruikt
om kleding aan te tonen en te koop aan te bieden. Deze
stangen werden door vele andere kledingwinkels ook
gebruikt. Op videobeelden was te zien dat zij met kle-
ding aan een of meer hangers naar een vrije wand liep,
waar kleding aan hing. Daar boog zij zich naar voren,
richtte zich weer op en liep weg in de richting waar zij
vandaan kwam. Volgens de kantonrechter was het uit-
einde van het rek, zoals gesteld was door de werknemer
niet scherp, zodat er geen risicovolle situatie is waar-
voor Primark had moeten waarschuwen of die Primark
had moeten voorkomen.

Alhoewel deze arresten en uitspraken soms wat grillig
van karakter aandoen, lijkt de algemene lijn te zijn dat
het ongeval dusdanig alledaags was dat er geen onder-
scheid gemaakt kan worden tussen wat er in huiselijke
sfeer en op de werkvloer plaatsvindt. Van de werkgever
kan dan niet worden verwacht dat hij het (alledaagse)
ongeval had kunnen voorkomen. Het ongeval zakt als
het ware door de ondergrens van wat nog binnen de
zorgplicht van de werkgever valt. Dat er wel degelijk
ogenschijnlijk alledaagse ongevallen tot aansprakelijk-
heid van een werkgever kunnen leiden, en op welke
grond in de AOW-regeling nog een viertal aanvullende
criteria zijn opgenomen, volgt uit de hierna te bespre-
ken jurisprudentie.

3.6 Stap 2: Zijn er specifieke arboregels van toepassing (geschreven recht)

Het uitglijden c.q. vallen van een trap met een laptop in
de hand doet op het eerste gezicht alledaags voor. Toch
heeft de rechtbank Noord-Holland aansprakelijkheid
aangenomen, omdat de werkgever in kwestie, Robidus,
geen RI&E had opgesteld. Het niet opstellen van een
RI&E-rapportage is in strijd met de toepasselijke arbo-
regels en is dus een schending van de zorgplicht:⁴²

*‘4.12. Robidus had vóór en ten tijde van het ongeval
geen risico-inventarisatie en -evaluatie (hierna: RI&E)
vastgelegd, zoals vereist volgens artikel 5 lid 1 van de
Arbeidsomstandighedenwet, waarin is aangegeven wel-
ke risico's het gebruik van het trappenhuis en de trap
voor werknemers met zich meebracht. Ook het vereiste
plan van aanpak ontbrak destijds. Daarmee heeft Robi-
dus haar wettelijke plicht geschonden om de mogelijke
en eventuele risico's van het (gebruik van het) trappen-
huis in kaart te brengen.’*

Ook het oplopen van (rug)letsel na het tillen van een
zware oven leidt tot aansprakelijkheid, waarbij beslis-
sende betekenis is toegekend aan artikel 5.2 Arbeids-
omstandighedenbesluit.⁴³ De Hoge Raad heeft het arrest
van het gerechtshof vernietigd en overwogen:

42 Rb. Noord Holland, ECLI:NL:RBNHO:2019:6423. Overigens had Robidus
ook niet aannemelijk gemaakt dat de trap waarover de desbetreffende
werknemer gevallen was, regelmatig schoongemaakt werd.

43 HR 27 april 2007, ECLI:NL:HR:2007:AZ6717.

31 R.o. 3.4.

32 Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan de Arbocatalogus Snijden
(Maart 2020), waarin staat beschreven dat de werkgever o.a. persoonlij-
ke beschermingsmiddelen (zoals handschoenen) ter beschikking moet stel-
len.

33 HR 2 maart 2007, ECLI:NL:HR:2007:AZ5834.

34 HR 7 december 2007, ECLI:NL:HR:2007:BB5625.

35 Gerechtshof Den Haag 20 mei 2014, ECLI:NL:GHDHA:2014:1661.

36 Gerechtshof Den Bosch ECLI:NL:GHSHE:2022:1242, bekrachtigd door
de HR ECLI:NL:PHR:2023:454.

37 Rb. Rotterdam ECLI:NL:RBROT:2021:8737.

38 Rb. Rotterdam ECLI:NL:RBROT:2022:10111.

39 Rb. Zeeland, 24 februari 2021, ECLI:NL:RBZWB:2021:1271.

40 HR 23 juni 2023, ECLI:NL:HR:2023:966, m.nt T. Hartlief.

41 Rb. Amsterdam 16 juli 2020, ECLI:NL:RBAMS:2020:3476.

‘3.4.2. Ingevolge artikel 5.2. Arbeidsomstandighedenbesluit, dat mede dient om uitvoering te geven aan het bepaalde in Richtlijn 90/269/EEG, dient de werkgever de arbeid zodanig te organiseren dat fysieke belasting van de werknemer geen gevaren met zich mee kan brengen voor zijn veiligheid en gezondheid.’

De verplichting de arbeid zodanig te organiseren dat fysieke belasting geen gevaar oplevert, geldt ook als de werkzaamheden slechts eenmalig werden verricht. Dit blijkt uit een arrest van de Hoge Raad uit 2007, waarbij een stukadoor ernstig letsel opliep bij het missen van een hoogteverschil bij het verlaten van een nieuwbouwwoning.⁴⁴ De Hoge Raad heeft de uitspraak van het gerechtshof Den Bosch vernietigd met de overweging dat artikel 3.11 van het Arbeidsomstandighedenbesluit voorschrijft dat oneffenheden zo veel mogelijk moeten worden vermeden, ook als aangenomen moet worden dat bepaalde niveaoverschillen wel tot de normale werk-omstandigheden horen.

Over het struikelen over een slang met letsel tot gevolg⁴⁵ heeft de Hoge Raad zich in 2015 uitgelaten. Hierbij ging het om een medewerker die bij het uitstappen van een bestelbus struikelde over een stofzuigerslang. Hij kwam hierdoor ten val op de stoeprand. De bestelbus stond op een ongelijke bodem geparkeerd. In de conclusie van A-G Langemeijer in deze kwestie is gewezen op artikel 3.11 van het Arbeidsomstandighedenbesluit, alsmede naar het arrest van de Hoge Raad van 13 juli 2007 (de struikelende stukadoor):

‘Uit het arrest blijkt niet dat het hof van oordeel zou zijn dat Avis de stoeprand moet weghalen. Wel heeft het hof – kennelijk in aansluiting op art. 3.11 Arbeidsomstandighedenbesluit, waarop namens de werknemer een beroep was gedaan – gewicht toegekend aan de regel dat werkgevers zo veel mogelijk moeten zorgdragen dat de arbeid wordt verricht op een vloer die vrij is van oneffenheden. Ook wanneer niveaoverschillen in de ondergrond tot de normale werkomstandigheden behoren, neemt dit niet de plicht van de werkgever weg om die maatregelen te nemen welke redelijkerwijs nodig zijn om te voorkomen dat een werknemer als gevolg van het niveauverschil schade lijdt: men denke bijvoorbeeld aan waarschuwingen als: “Pas op afstap”, “Stoot niet uw hoofd” e.d.’^{46,47}

Kort samengevat: de rechtspraak laat zien dat aan publiekrechtelijke normen ten aanzien van de arbeidsomstandigheden een vergaande reikwijdte moet worden toegekend. Als er een ongeval plaatsvindt dat ook in de huiselijke kring had kunnen plaatsvinden, maar er zijn specifieke arbonormen of andere geschreven normen ten aanzien van de arbeidsomstandigheden van toepassing (en geschonden), dan prevaleert de strenge aansprakelijkheidsnorm van artikel 7:658 BW en zal niet

snel worden aangenomen dat er sprake is van een alle-daags ongeval met een normaal maatschappelijk risico.

3.7 Stap 3: Andere specifieke werkinstructies (ongeschreven recht)

Hiervoor is ingegaan op geschreven normen, maar ook bij ongeschreven normen kan een op zich alle-daags ongeval tot schending van de zorgplicht en aansprakelijkheid van de werkgever leiden. Daarvan is bijvoorbeeld sprake geweest bij een ongeval van een werknemer nadat hij zich had verstart bij het uit een put stappen.⁴⁸ In deze zaak werd door de werkgever gesteld dat, nu er op grond van de Arbeidsomstandighedenwet verplichtingen ontbraken om voorschriften te stellen of andere maatregelen te nemen, er geen nadere instructies nodig waren en er sprake was van een HTK-ongeval. De kantonrechter en het gerechtshof hebben dat verweer van de werkgever verworpen. Van de werkgever hadden in dit geval specifieke werkinstructies verwacht mogen worden. Het gerechtshof was van mening dat de werkgever een gevaarlijke arbeidssituatie had gecreëerd voor een medewerker die dagelijks uit een put met een opstap van 62 cm moest stappen. Van de werkgever mochten derhalve maatregelen worden verwacht om de verwezenlijking van het geval te voorkomen.

Ook in het eerdergenoemde arrest van de val over de stofzuigerslang werd geoordeeld dat de desbetreffende werkgever te weinig werkinstructies had gegeven. Wat ook van belang werd gevonden was dat de werknemer een lichte beperking van zijn geestelijke vermogens had, waardoor een grotere zorgplicht op de werkgever rustte en de werkgever daarom wellicht ook meer instructies had moeten geven.

Zeer recent heeft het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden een arrest gewezen, waarbij een medewerkster van McDonalds op een raster in een rolcontainer was gestapt en was gevallen.⁴⁹ In dit arrest heeft het gerechtshof overwogen dat niet was komen vast te staan dat er specifieke instructies voor het werk in de vriescel of het tillen/uithalen van voorraaddozen waren gegeven. McDonalds had volgens het gerechtshof:

‘3.26 (...) een specifieke instructie moeten geven voor het uithalen van voorraad vanaf de achterste rij, bijvoorbeeld door duidelijk te maken dat geen voet op de rolcontainer geplaatst mag worden om steun te zoeken of dat de rolcontainer eerst 180 graden gedraaid moet worden zodat de achterste rijen vooraan komen. (...).’

3.8 Werkzaamheden sterk repeterend/structureel van karakter (ongeschreven recht)

Zelfs als er geen geschreven of ongeschreven normen zijn, of zouden moeten zijn, kan de aard van de werkzaamheden er toch toe leiden dat een ongeval niet alle-daags is. A-G Lindenbergh heeft op deze situatie uit-

44 HR 13 juli 2007, ECLI:NL:HR:2007:BA7355.

45 HR 26 juni 2015, ECLI:NL:HR:2015:1747.

46 Vgl. HR 13 juli 2007, NJ 2008/464.

47 Parket bij de HR 24 april 2015, ECLI:NL:PHR:2015:962.

48 Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden ECLI:NL:GHARL:2017:520.

49 Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden ECLI:NL:GHARL:2023:7035.

drukkelijk gewezen in zijn conclusie bij het hiervoor uitgebreid besproken arrest van 23 juni 2023:⁵⁰

‘Van een duidelijke lijn van terughoudendheid in de rechtspraak van Uw Raad bij het aannemen van werkgeversaansprakelijkheid voor schade die is ontstaan door de verwezenlijking van risico’s die men pleegt te kennen uit het dagelijks leven, is echter geen sprake. Evenmin kan gesproken worden van een duidelijk afgebakende categorie. Over de uitkomst van verschillende van de zojuist genoemde zaken valt bovendien te twisten, zoals ook al blijkt uit het feit dat Uw Raad en de dienstdoende A-G in verschillende van deze zaken tot uiteenlopende conclusies zijn gekomen. In dit verband is het bijvoorbeeld van belang dat wat in het algemeen misschien best een aanvaardbaar risico is (uitglijden in een plas, snijden met een mes, uitglijden door ijs of sneeuw), dat in de context van het werk, juist omdat men in dat verband bijvoorbeeld, anders dan normaal, op structurele wijze met dat gevaar wordt geconfronteerd, niet is, zodat wel degelijk van een werkgever kan worden verlangd dat hij maatregelen treft.’

Als er dus sprake is van repeterende of structurele werkzaamheden van activiteiten die normaliter als typisch alledaags genoemd worden, kan dit een reden zijn om extra veiligheidsmaatregelen van de werkgever te verlangen. Als de werkzaamheden tot het dagelijkse werk behoren en veelvuldig moeten worden verricht, ligt het ook minder in de rede om van een HTK-ongeval te spreken. Voor iemand die op het werk dagelijks aan de lopende band pakketten inpakt, zullen andere veiligheidscriteria en instructies gelden dan iemand die thuis af en toe een pakketje (bijvoorbeeld voor een verjaardag) inpakt.

3.9 Stap 4: Kelderluikcriteria geschonden (ongeschreven recht)

Niet alleen bij structurele werkzaamheden kunnen de werkomstandigheden meer vragen dan in een huiselijke zetting, maar ook de toepassing van de Kelderluikcriteria⁵¹ kunnen er in bepaalde gevallen voor zorgen dat een werkgever voor ogenschijnlijk alledaagse gevaren aangesproken kan worden. Dit is bijvoorbeeld bepaald in een arrest van de Hoge Raad, waarbij de teen van een werknemer klem is komen te zitten onder een van de lepels van een heftruck bij het lossen van tuinmachines.⁵² De Hoge Raad heeft in dat geval het arrest van het gerechtshof vernietigd, door te overwegen dat (r.o. 3.5.2.):

‘Indien de plaats waar de werkzaamheden worden verricht eraan in de weg staat dat de werkgever direct toezicht houdt op de naleving van de door hem gegeven instructies, dient deze zo nodig aanvullende veiligheidsmaatregelen te treffen. Het antwoord op de

vraag welke maatregelen de werkgever dient te treffen, is afhankelijk van de omstandigheden van het geval, waaronder de aard van de werkzaamheden, de kans dat zich een ongeval zal voordoen, de ernst die de gevolgen van een ongeval kunnen hebben en de mate van de bezwaarlijkheid van de te nemen veiligheidsmaatregelen.’

Een ongeval waarbij een medewerker van PsyQ is gestruikeld over een aantal kratjes, heeft uiteindelijk tot aansprakelijkheid geleid,⁵³ in tegenstelling tot de medewerker die over een rugtas struikelde tijdens het verplaatsen van vijftig rugtassen op een schoolexcursie.⁵⁴ Zo is duidelijk dat het enkel vallen, wat alledaags zou kunnen zijn, in twee vergelijkbare gevallen tot heel andere uitkomsten kan leiden. In de zaak van de werknemer van PsyQ liep zij na het ophangen van enkele kerstkaarten terug naar haar bureau, waarbij zij in het looppad van kantoor is gestruikeld over enkele kratten die daar stonden. Volgens het gerechtshof had de werkgever het ongeval eenvoudig kunnen voorkomen (onderdeel van de Kelderluikcriteria) en dus ook moeten voorkomen door instructies te geven niet zomaar kratten op de werkvloer neer te zetten waar rondgelopen kon worden. Hij had op die instructie eenvoudig kunnen toezien. In de zaak van de rugtasjes werd hierover anders geoordeeld. De omstandigheden die hadden geleid tot het struikelen, deden zich in de praktijk slechts zeer sporadisch (één tot twee keer per jaar) voor. Onder deze uitzonderlijke omstandigheden die zich slechts sporadisch voordeden had de Stichting geen onveilige werkomgeving gecreëerd en hoefde van de Stichting redelijkerwijs niet te worden verwacht dat zij nadere instructies c.q. maatregelen zou treffen.

De grens tussen wat als alledaags gevaar moet worden aangemerkt en wat behoort tot de aan de werkzaamheden specifiek verbonden gevaren kan dus erg dun zijn. Het verschil in de uitspraak met de werknemer die over een rugtas struikelde en een werknemer die in het looppad naar haar bureau over een krat struikelde bevestigt dat. Toch lijkt dit verschil te kunnen worden verklaard doordat het gerechtshof Den Haag in de zaak van de val over de krat heeft geoordeeld dat het ongeval eenvoudig had kunnen worden voorkomen door de werkgever.⁵⁵ In de zaak van de rugtasjes lijkt het sporadische uitzonderlijke karakter van de omstandigheden, waardoor het ongeval heeft kunnen plaatsvinden, de doorslag te hebben gegeven om tot de conclusie te komen dat sprake is van een alledaags ongeval waarvoor geen verdere instructies en/of veiligheidsmaatregelen nodig waren.

Dat de kelderluikcriteria bij de beoordeling van de aansprakelijkheid van een werkgever een rol spelen, werd al eerder bevestigd door de bovengenoemde uitspraak van de Hoge Raad.⁵⁶

53 Gerechtshof Den Haag 15 juni 2021, ECLI:NL:GHDHA:2021:1057.

54 Rb. Zeeland, 24 februari 2021, ECLI:NL:RBZWB:2021:127.

55 Gerechtshof Den Haag 15 juni 2021, ECLI:NL:GHDHA:2021:1057, r.o. 14.

56 HR 5 december 2014, ECLI:NL:HR:2014:3519, m.nt. T. Hartlief (Pelowski/Venrooy Transport & BTS).

50 Parket bij de HR 21 april 2023, ECLI:NL:PHR:2023:454, hoofdstuk 3.10.
51 HR 5 november 1965, ECLI:NL:HR:1965:AB7079.

52 HR 5 december 2014, ECLI:NL:HR:2014:3519, m.nt. T. Hartlief (Pelowski/Venrooy Transport & BTS).

4. Aanbevelingen voor de praktijk

In de conclusie van 24 maart 2023 heeft A-G Hartlief geconstateerd dat uit de rechtspraak geen duidelijke afgebakende categorie HTK-ongevallen kon worden afgeleid. Of een werkgever bij een gevaar dat de werknemer ook in zijn normale leven tegenkomt (privé, huiselijke sfeer) daadwerkelijk mag afzien van het treffen van maatregelen in het kader van zijn zorgplicht, omdat hij zou mogen rekenen op de normale oplettendheid en voorzichtigheid, wordt niet enkel bepaald door de alledaagsheid van het gevaar, maar vergt toch een beoordeling daarvan in het licht van de specifieke omstandigheden van het geval. Wat in een privésetting een aanvaardbaar risico is, kan juist in de context van werk geen aanvaardbaar risico meer zijn, bijvoorbeeld omdat het risico in het werk niet incidenteel maar structureel is.⁵⁷

De ruime hoeveelheid jurisprudentie die in de jaren is geweest, geeft een grillig karakter. Toch is na analyse van de diverse uitspraken, wel een zekere lijn te ontdekken, die in de AOW-leidraad is vastgelegd.

Met de introductie van de AOW-leidraad is geprobeerd een richtsnoer en/of beoordelingskader te creëren voor de personenschadepraktijk, waarbij zowel van de zijde van de werknemer als van de zijde van de werkgever, enige mate van voorspelbaarheid van de uitkomst kan worden bereikt. Uiteraard zal de uitkomst (wel of geen aansprakelijkheid) nog steeds sterk afhangen van de specifieke omstandigheden van het geval, maar met de AOW-leidraad zou voorkomen moeten kunnen worden dat (op het eerste gezicht) vergelijkbare ongevallen anders beoordeeld worden.

⁵⁷ Parket bij de HR 24 maart 2023, ECLI:NL:PHR:2023:348.